

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми **«ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖАНРУ ЛІТЕРАТУРНОЇ БІОГРАФІЇ В
РОМАНІ ПІТЕРА АКРОЙДА “ШЕКСПІР.БІОГРАФІЯ”»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи Ang1-M18
спеціальності 014 Середня освіта.

(Мова і література (англійська)

з додатковою предметною спеціальністю

«Мова і література (німецька)»

Деременда Христина Анатоліївна

Керівник:

Шулик П. Л., кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри германських мов і
зарубіжної літератури

Рецензент:

Рарицький О. А., доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри історії
української літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЖАНРУ ЛІТЕРАТУРНОЇ БІОГРАФІЇ	7
1.1. Теоретичні проблеми визначення жанру.....	7
1.2. Основні класифікації біографічних творів.....	14
1.3. Еволюція, становлення та розвиток біографічної прози.....	21
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІОГРАФІЧНОГО ЖАНРУ У РОМАНІ ПІТЕРА АКРОЙДА «ШЕКСПІР. БІОГРАФІЯ»	34
2.1. Творчість Пітера Акройда в контексті сучасної англійської біографічної прози.....	34
2.2. Літературні інтерпретації образу Шекспіра.....	39
2.3. Роман «Шекспір. Біографія» як акройдовська біографія англійського драматурга.....	44
2.3.1. Особливості структурування твору. Роль назв-цитат в реалізації задуму автора.....	44
2.3.2. Особливості історіографічного стилю Акройда.....	51
2.3.3. Особливості хронотопу та наративної структури роману.....	77
Висновки до розділу 2.....	82
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ВСТУП

Жанр літературної біографії, починаючи з минулого століття, опинився у центрі уваги як читачів, так і численних дослідників. І хоча цей жанр, від самого початку, тісно пов'язаний зі сферою історії, розвивався, еволюціонував і поступово перетворювався на літературне явище, він не втратив свого історичного підґрунтя. Можливо, саме тому біографія продовжує зберігати одне з центральних місць серед читацьких уподобань.

Що ж зумовило такий інтерес до літературної біографії? Однією з причин є той факт, що сучасна особистість, переживаючи достатню кількість перетворень та катаклізмів, відчуває нестабільність та небезпеку світу. Для читачів, що шукають відповіді на численні запитання та виклики часу у літературних творах, біографія стає тим жанром, який містить у собі ту визначеність та впевненість, якої нема в суспільстві. Як зазначає Л. В. Ковальчук: «... відчуття тотального нівелювання, як тенденції сучасної цивілізації, викликало підвищений інтерес до особистості» [17, с. 182].

Саме особистість є об'єктом і суб'єктом літературної біографії як різновиду життєпису. Письменник – не просто цікава особистість, в ньому найбільш яскраво втілюються риси історичного періоду. Відповідно, написавши біографію про нього/неї, автор наближується до культури певної доби, проникає в її суть: «біографія – це спосіб наблизити письменника до нашої епохи, ввести його в нашу сучасну літературну ситуацію, встановити з ним більш-менш прямий діалог. Діалог з ним і з епохою, в якій він жив» [14].

Паралельно з еволюцією жанру розвивається і наука про нього. Генезисом життєпису і його особливостями займались як зарубіжні – Дж. Джонсон [59], М. Бахтін [4], Л. М. Сміт [69], Б. Леві [63], П. Кендалл [61], Д. Кліффорд [54] та ін., – так і вітчизняні дослідники – Т. Ю. Черкашина [49], І. Л. Савенко [35], С. С. Аверінцев [2], В. Марінеско [22] та ін. У центрі їхньої уваги – проблеми визначення, специфіки, класифікації жанру та його підвидів, систематизація особливостей та характеристик.

У літературі Великої Британії жанр біографії завжди посідав особливе місце. Тому, не є дивним той факт, що велика кількість біографічних творів написані саме англійськими авторами. До числа таких письменників можна віднести відомого британського літератора, прозаїка і біографа Пітера Акройда. Його твори поєднують використання строгих та точних науково-популярних канонів з новаторськими та нестандартними особливостями біографічного письма. Він сміливо експериментує з жанровими можливостями, створюючи власні правила та модифікації.

Для Акройда біографія є можливістю проникнути в сутність історичної епохи. Він обирає видатних митців, як правило художників, поетів, письменників, які є, на його думку, втіленням тієї культури. Його романи – це складне сплетіння історичності, енциклопедичності, вигадки та власної інтерпретації.

Яскравим прикладом біографічної прози вважається роман «Шекспір. Біографія» (“Shakespeare. The Biohraphy” (2005)). В цій біографії Акройд проникає в елизаветинську добу і подає читачам ще один погляд на життя драматурга.

Підвищений інтерес до жанру літературної біографії і специфіки його трансформації та функціонування в рамках постмодерністського твору, недостатнє вивчення значення творчих експериментів П. Акройда з жанровими формами визначають **актуальність** запропонованого дослідження.

Незважаючи на те, що проблема еволюції жанру літературної біографії, зокрема у творчості П. Акройда, широко досліджується у сучасному літературознавстві, поза увагою вітчизняних науковців, поки що, залишається визначення своєрідності роману «Шекспір. Біографія», який є «одним із найбільш репрезентативних зразків саме літературної біографії» [22, с. 251], і у якому представлений варіант «літературної рефлексії на внутрішньому та зовнішньому рівнях» [22, с. 252]. **Наукова новизна** роботи полягає у спробі розкрити те, що саме жанр літературної біографії стає механізмом цієї рефлексії в романі.

Об'єктом дослідження є роман Пітера Акройда «Шекспір. Біографія». **Предмет** дослідження – проблеми трансформації біографічних канонів та експерименти з жанровою формою літературної біографії.

Мета роботи – проаналізувати особливості жанрової моделі літературної біографії письменника в постмодерністському романі Пітера Акройда «Шекспір. Біографія».

Досягнення основної **мети дослідження** вимагає постановки та вирішення **завдань**:

- окреслити основні етапи еволюції біографічного жанру в літературі;
- визначити основні риси жанрової моделі літературної біографії;
- виявити особливості поетики біографічного письма Пітера Акройда та його місце в контексті сучасного літературного процесу;
- дослідити жанрові особливості роману «Шекспір. Біографія»;
- визначити структурні, часопросторові та наративні особливості роману;
- проаналізувати особливості історіографічного стилю роману;
- з'ясувати специфіку трансформації біографічних норм та правил Пітером Акройдом на основі твору «Шекспір. Біографія».

Методологічною основою є біографічний, історико-типологічний, порівняльно-історичний, текстуальний методи, які дозволяють ширше та точніше визначити особливості роману Пітера Акройда «Шекспір. Біографія» як жанру літературної біографії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що предмет і проблематика дослідження розширюють коло тем і аспектів вивчення постмодерністської літератури. Результати розвідки можуть бути корисними для визначення питань розвитку постмодерністської літератури, її особливостей, жанрової своєрідності. Результати дослідження можуть стати частиною матеріалів, що використовуються у загальних і спеціальних навчальних курсах з історії зарубіжної літератури ХХ — ХХІ ст., теорії

літератури (література постмодернізму), методики викладання зарубіжної літератури в школі, а також у наукових дослідженнях з проблематики постмодернізму, у навчальній практиці, проведенні практичних та семінарських занять, у подальших дослідженнях творчості англійських письменників-постмодерністів.

Апробація роботи була здійснена на студентській науковій конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 24-25 квітня 2019 року. За матеріалами доповіді опубліковано статтю:

Деременда Х.А. Трансформація жанру літературної біографії у романі Пітера Акройда «Шекспір. Біографія». *Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. Випуск 12. С. 87-91

Обсяг та структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 94 сторінки. Список використаних джерел становить 72 позиції.

ВИСНОВКИ

Біографія є жанром, який формувався протягом багатьох століть. Її визначають як життєпис, що висвітлює художнє та наукове осмислення життя особистості, спрямоване на пошук та виявлення суспільно-значущої діяльності в його/її індивідуальному досвіді. Спочатку, біографія вважалась скоріше історично-філософським жанром, аніж теоретико-літературним. Поступово цей жанр розвивався і трансформувався, і до сьогодення його можна назвати «проміжним», «перехідним» і нестабільним. Певна наука, епоха та навіть стиль пропонують своє визначення жанру, яке не можна вважати вичерпним, адже подекуди у цьому визначенні розкриваються лише окремі особливості досліджуваного явища, і саме через таку нестабільність та багатоплановість всі представлені вважаються правильними.

Жанр літературної біографії має досить тривалу історію розвитку. Кожна епоха додавала нові або міняла вже існуючі характеристики у відповідності до настроїв та почуттів, що панували на той час. На розвиток цього жанру впливали також позиція, переконання і естетичні погляди літераторів та біографів, які не тільки намагались слідувати загальним правилам та нормам, а й зобразити те, як соціальний та цивілізаційний розвиток втілювався в житті конкретної особистості. Саме завдяки їм створювались канони життєписання, які були актуальними протягом багатьох років, слугували опорою для інших дослідників.

Свій початок жанр біографії бере в Античності. Роботи Плутарха і його «Порівняльні життєписи» заклали основні принципи написання біографій та дали своєрідний поштовх його еволюції. Середньовіччя внесло своє корективи, розвиваючи перш за все такий різновид жанру як життя святих. Відродження повернуло інтерес до особистості, в біографіях починають піднімати проблеми, які стосуються долі окремих людей, їх внутрішнього світу. В цей час з'являються елементи наукового підходу до біографічного жанру. Наступна епоха – Просвітництво, продовжує орієнтацію на науковість та точність, що

надає жанрові біографії визнання та популярності. Будучи точним жанром і відповідаючи установкам і настроям доби, біографії завойовують прихильність як письменників, так і читачів. Протягом наступних століть жанр удосконалювався і поширювався. У двадцятому столітті розвивалась так звана «нова біографія», яка стала синтезом документалізму та художнього вимислу. Внаслідок цього, відбуваються різноманітні трансформації і розгалуження на інші підвиди. Біографія стала складним літературним утворенням, яке не виключає вигадку, але зберігає в собі історичні та фактологічні основи. Постмодернізм заперечив будь-які межі та відкрив шлях експериментам. Автори комбінують ознаки попередніх біографій та вводять не тільки власні характеристики, й жанри загалом. Популярна сьогодні літературна біографія постійно зазнає змін та приваблює як письменників, так і дослідників.

Незважаючи на розмаїття різновидів жанру літературної біографії, кожен з яких характеризується своїми власними прикметами, всі вони зберігають найважливіші атрибути жанру. До основних ознак літературної біографії належать: наявність головного героя та представлення його життєвого шляху; відтворення життєвих колізій на фоні історичного та суспільного контексту. Як жанр історичний, літературна біографія зберігає орієнтацію на документальність, а як мистецький – можливість використання вигадки та фантазії в місцях відсутності фактів. Літературна біографія передбачає наявність авторського вимислу, адже цей жанр є, певною мірою, визначенням художньої майстерності автора, саме його бачення життя особистості представлено в творі, і вигадана або змінена інформація є нічим іншим, як власною інтерпретацією. Тому, оповідь вважається суб'єктивною, але письменник сприймається більше дослідником та біографом. З появою постмодернізму з'являється можливість життєпису не тільки людини, а й міста, предмета, будинку, речей тощо.

Літературна біографія вважається твором бінарним за своєю природою – в ньому поєднуються фактична точність, відповідність реальним фактам і визначена авторська установка, яка реалізується в суб'єктивності оповіді і

наявності вигадки. На основі цих ознак відбувається поділ та класифікація біографій. Було визначено, що не існує конкретної та єдиної типології. Кожна представлена може вважатися правильною, зважаючи на ту ознаку, яка взята за основну. Найбільш прийнятним для більшості дослідників є поділ біографій на такі види: наукові біографії, науково-популярні біографії, літературні біографії, художні біографії. Цей поділ є досить умовним і не може бути універсальним, але так чи інакше присутній в основних існуючих класифікаціях.

Аналіз роману-біографії Пітера Акройда, одного з найвідоміших та найвидатніших письменників-модерністів і біографів XXI століття, «Шекспір. Біографія» дозволяє визначити особливості однієї з сучасних версій жанру літературної біографії та виявити основні трансформації традиційних правил біографічного письма. Перш за все, це стосується структури роману. Він поділений на 91 главу. Назва кожної глави – це цитата з п'єс чи сонетів Шекспіра. Це своєрідне відсилання до творчості драматурга. Автор використовує два основні шляхи при такому цитуванні. В першому випадку, вони є прямим натяком на те, про що йтиметься в главі. У другому – читачеві потрібно знати зміст п'єс, щоб зрозуміти прихований зміст.

Героєм біографії Акройд обрав Шекспіра, зважаючи на кілька основних причин. По-перше, він цікавить його як представник англійської літератури. По-друге, життя драматурга повне загадок та незрозумілих моментів, які приваблюють письменників-постмодерністів. Окрім того, автор намагається представити власне бачення його життя з точки зору митця. Проте, варто зазначити, що в романі йдеться не тільки про життя та творчість Вільяма Шекспіра. У цьому полягає ще одна особливість літературної біографії Акройда, яка стосується історіографічного стилю письменника. Ця біографія – енциклопедія англійського життя. Перед читачами постає не просто зображення життєвого шляху Шекспіра, а саме англійська історія та її еволюція, адже автор вважає зовнішній світ, суспільство, культуру та традиції більш важливими в процесі формуванні творчого характеру особистості.

Ще однією відмінною рисою є наявність тлумачення та пояснення етимології слів та термінів. Акройд подає дефініції багатьох слів, які можуть бути незрозумілими або позначають дещо інші поняття. Окрім того, в романі присутня велика кількість посилань і цитат, які взяті, по-перше, з самих творів драматурга, по-друге, є висловлюваннями колег, друзів Шекспіра, і по-третє, належать науковцям і дослідникам його творчості.

На рівні хронотопу Акройд відмовляється від традиційного опису минулого часу і постійно пов'язує розповідь з сучасністю. Це саме стосується і наративної структури роману. Акройд, окрім позиції всезнаючого оповідача, використовує «we-narration» тип нарації. Так автор намагається наблизити оповідь до читача, допомогти йому краще зрозуміти суть творчої натури драматурга і створити не звичну наукову біографію, а саме оповідь-тлумачення життя і творчості Шекспіра.

Безумовно, Пітер Акройд у своєму романі «Шекспір. Біографія» певним чином звертається до основних традиційних канонів біографічного жанру. Разом з тим він трансформує їх, створюючи нову постмодерністську версію літературної біографії. Акройдівська біографія Шекспіра побудована на поєднанні історичного, біографічного та текстологічного підходів і завдяки глибині аналізу задає нові орієнтири сучасним біографам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов А., Айзенберг М., Балина М., Гандлевский С., Литература non-fiction: вымыслы и реальность. *Знамя*. 2003. URL: <https://magazines.gorky.media/znamia/2003/1/literatura-non-fiction-vymysly-i-realnost.html> (дата звернення: 28.09.2019).
2. Аверинцев С. С. Плутарх и античная биография. К вопросу о месте классика жанра в истории жанра. Москва: Наука, 1973. 280 с.
3. Бартошевич А. Великое дело – контекст. *Иностранная литература*. Москва, 2010. № 6. С. 258-262.
4. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике. *Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет*. Москва: Художественная литература. 1975. С. 234-407.
5. Блум Х. Шекспир как центр канона. *Иностранная литература*. Москва, 1998. № 12. С. 194–214.
6. Бредбері М. Британський роман нового часу. Київ: Ксенія Сладкевич, 2011. 480 с.
7. Габричевский А. Г. Вазари и его история искусств. *Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих: В 5 т. Т. 1*. Москва: Терра, 1994. С. 5–21.
8. Гладкова О. В. Житие. *Литературная энциклопедия терминов и понятий*. Москва: НПК «Интелвак», 2001. С. 267–270.
9. Гончарова Т. Н. Вольтер – историк Северной войны. *Вестник Санкт-Петербургского университета*. СПбГУ, 2007. Серия 2. № 3. С. 183–190.
10. Гуревич А. Я. Личность. *Словарь средневековой культуры*. Москва: РОСПЭН, 2003. С. 260–270.
11. Дроздовський Д. І. Типологія британського роману кін. ХХ – поч. ХХІ ст.: сцієнтистський поворот пост-постмодернізму. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. Вип. 76. Серія: Філологія. С. 221-224.

12. Дубкова Мария Владимировна Трансформация жанра биографии в творчестве Питера Акройда. URL: http://www.philol.msu.ru/~ref/dcx/2015_DubkovaMV_diss_10.01.03_25.pdf (дата звернення: 16.11.2019).
13. Зелезинская Н. С. Шекспир: биография с комментариями. *Вестник Вологодского государственного университета*. 2017. № 2 (5). Серия: гуманитарные, общественные, педагогические науки. Вологда: Вологодский гос. ун-т. С. 50–57.
14. Зенкин С. Критика нарративного разума: Заметки о теории. *НЛО*. 2003. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2003/59/zen.html> (дата звернення: 14.09.2019).
15. Зыков О. П. Биографика журналистики: терминологический аспект. *Вестник Адыгейского государственного университета*. 2012. Серия Филология и искусствоведение. №4(107). С. 25–31.
16. Иванова Е. А. Жанр «новой биографии» в творчестве Эмиля Людвига: дис. ... канд. филол. наук: 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья». Саратов, 2014. 220 с.
17. Ковальчук Л. В. Жанровое своеобразие биографической прозы и некоторые тенденции ее развития в современной немецкой литературе. *Проблемы метода и поэтики в зарубежной литературе 19-20 веков*. Пермь, 1995. С. 179-197.
18. Крикавська О. Жанрологічний аспект вивчення біографічного письма. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. Сер. Філологічна. 2008. Вип. 10. С. 367-377.
19. Куприченко Л. Н. Личность и общество в биографической и автобиографической традиции Флоренции XIV – первой трети XVI вв.: дис. ... канд. ист. наук: 07.00.03: «Всеобщая история». Ставрополь: РГБ, 2006. 306 с.

20. Липчанская И. В. Образ Лондона в творчестве Питера Акройда: дис. ... канд. филол. наук: 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья». Иваново, 2014. 184 с.
21. Ляшко С. М. Поняття «наукова біографія» у теорії та практиці історико-біографічних досліджень. *Українська біографістика* : зб. наук. пр. Ін-ту біогр. дослідж. Київ, 2013. Вип. 10. С. 25–47.
22. Марінеско В. Ю. Жанрова модель літературної біографії письменника як форма авторської саморефлексії в романі Пітера Акройда «Шекспір. Біографія». *Ренесансні студії*. Вип. 18-19. Запоріжжя: КПУ, 2012. С. 247-263.
23. Марінеско В. Ю. Літературна біографія як жанрова модель: особливості еволюції, атрибутивні та модусні ознаки. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Сер. Філологія. Літературознавство. 2012. Вип. 181. С. 59-63.
24. Михайлова А. Е. «Biographia literaria» С. Т. Кольриджа в контексте немецких влияний. *Институт мировой литературы им. А. М. Горького*. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.03: «Литература народов стран зарубежья». Москва, 2015. 274 с.
25. Моруа А. О биографии как художественном произведении. *Писатели Франции о литературе*. Москва: Радуга, 1978. С. 121–134.
26. Оден У. Х. Сонеты Шекспира. *Иностранная литература*. Москва, 2011. № 7. С. 168-188.
27. Павлова Т. А. Методологические проблемы. *Биографистика в СССР. История биографии: Сб. обзоров к XVII междунар. конгрессу ист. наук*. Мадрид, 1990. С. 37-48.
28. Петрусь О. В. Деконструкція «біографічного» канону в романах Пітера Акройда. *Наукові праці: Науково-методичний журнал*. Т.80. Вип. 67. Філологія. Літературознавство. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2008. С. 90 – 95.

29. Плутарх. Сравнительные жизнеописания в двух томах. Т. 1. *Серия «Литературные памятники»*. Москва: Наука, 1994. 489 с.
30. Померанцева Г. Е. Биография в потоке времени. *ЖЗЛ: Замыслы и воплощения серии*. Москва: Книга, 1987. 336 с.
31. Раренко М. Б. Биография: эволюция и гибридизация жанра: Аналитический обзор. *РАН. ИНИОН. Центр гуманитар. науч.-информ. исслед.* Москва, 2016. 67 с.
32. Репина Л. П. Историческая биография и интеллектуальная история. *Ейдос: альманах теорії та історії історичної науки*. Вип. 4. Київ, 2009. С. 437-464.
33. Репина Л. П. От «истории одной жизни» к «персональной истории». *История через личность: историческая биография сегодня*. Москва: Квадрига, 2010. С. 55–74.
34. Рошаль Л. М. Мир и игра. Москва: Искусство, 1973. 169 с.
35. Савенко І. Л. Жанрово-стильові особливості біографічного роману-пошуку : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 «Теорія літератури». Тернопіль, 2006. 19 с.
36. Савкова Л. С. Художественная биография в контексте жанровых модификаций биографической прозы. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія Філологічні науки*. 2012. Вип. 30. С. 255-259.
37. Скнаріна О. Ю. Особистісне і документальне в мемуарній і біографічній прозі (на матеріалі української літератури кінця ХХ ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.06 «Теорія літератури». Тернопіль, 2007. 20 с.
38. Скнарина Е. Ю. Жанровое разнообразие мемуаристики. *Наука и мир в языковом пространстве: сб. науч. трудов Республиканской очно-заочной научной конференции (20 ноября 2015 г.)*. Макеевка, 2015. С.139–143.
39. Соболевская О. В. Биография. *Литературная энциклопедия терминов и понятий*. Москва: НПК «Интелвак», 2001. С. 90–92.

40. Соловьева, Н. А. Питер Акройд – биограф нации и английского языка. *Вестник Московского университета*. 2005. № 5. Серия Филология. С. 47–63.
41. Стовба А. С. Жанровое своеобразие и тенденции развития английского постмодернистского романа к. XX – н. XXI в. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2013. Серія Філологія. № 1048. Вип. 67. С. 191–196.
42. Терпугова А.В. Биографический текст как объект лингвистического исследования: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 «Теория языка». Москва, 2011. 26 с.
43. Толкачев С.П. Современная английская литература: Учебное пособие для студентов факультета журналистики по специальности «Журналистика и средства массовой коммуникации». Москва: ИМПЭ им. А.С. Грибоедова, 2008. 83 с.
44. Торкут Н. М., Марінеско В. Ю. Біографістика як метажанр: спроба теоретико-літературної ідентифікації феномена. *Держава та регіони*. Серія: Гуманітарні науки. 2014. № 4. С. 4–11.
45. Ушакова Е. В. Литературная биография как жанр в творчестве Питера Акройда: дис. ... канд. фил. наук: 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья». Москва, 2001. 210 с.
46. Хаксли О. Искусство и банальность. *Называть вещи своими именами – программные выступления мастеров западноевропейской литературы XX в.* Москва: Прогресс, 1986. С. 483–486.
47. Харитоненко О. Жанрові грані біографічного дискурсу в сучасній періодиці. *Журналістика*. Вип. 16 (41). Київ, 2017. С. 150–171.
48. Ходорківський І. Д. Історико-біографічні твори з життя письменників. Київ: Радянська школа, 1963. 171 с.
49. Черкашина Т. Ю. Наративні виміри художньо-біографічної прози. Луганськ: СПД Резніков В. С., 2009. 200 с.

50. Ackroyd, Peter. Shakespeare. The Biography. New York: Anchor Books, 2006. 723 p.
51. Anthony, Andrew. The Big Life. *The Guardian*. 2005. URL: <http://www.theguardian.com/books/2005/sep/04/biography.peterackroyd> (дата звернення: 03.10.2019).
52. Bakscheider, Paula. Reflections on biography. *Bakscheider*. Oxford: Oxford University Press, 2001. 289 p.
53. Bate, Johnatan. A Dickensian Shakespeare. *The Telegraph*. 2005. URL: <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/3646764/ADickensian-Shakespeare.html> (дата звернення: 09.10.2019).
54. Clifford, James L. From Puzzles to Portraits: Problems of Literary Biographer. Chapel Hill: University Of North Carolina, 2011. 168 p.
55. Field R. Writers. Peter Ackroyd. URL: <http://literature.britishcouncil.org/peter-ackroyd> (дата звернення: 11.02.2019).
56. Francis, Phillips. Shakespeare: The Biography, by Peter Ackroyd, and Shadowplay: The Hidden Beliefs and Coded Politics of William Shakespeare. *Theotokos Catholic Books*. 2005. URL: <http://www.theotokos.org.uk/pages/breviews/francisp/shakespe.html> (дата звернення: 23.04.2019).
57. Hattenstone, Simon. Tales of the city. *The Guardian*. 2003. URL: <https://www.theguardian.com/education/2003/aug/11/highereducation.fiction> (дата звернення: 02.10.2019).
58. Hughes, Kathryn. Wilkie Collins by Peter Ackroyd – review. *The Guardian*. 2012. URL: <https://www.theguardian.com/books/2012/feb/22/wilkie-collins-peter-ackroyd-review> (дата звернення: 19.11.2019).
59. Johnston, James. Biography: The Literature of Personality. New York: Century, 1927. 312 p.
60. Kaveney R. Sinclair, Ackroyd and the London Novel. *New Statesman and Society*. 1994. № 39 (Sept. 9). 85 p.
61. Kendall, Paul. The Art of Biography. London: G. Allen and Unwin, 1965. 158 p.

62. Leith, Sam. The everlasting guessing game. *The Spectator*. 2005. URL: <https://www.spectator.co.uk/2005/09/the-everlasting-guessing-game/> (дата звернення: 04.05.2019).
63. Lewis, Barry. My Words Echo Thus: Possessing the Past in Peter Ackroyd. Columbia: The University of South Carolina Press, 2007. 221 p.
64. McGrath, Patrick. Peter Ackroyd. *BOMB Magazine*. 1989. URL: <http://bombsite.com/issues/26/articles/1168> (дата звернення: 07.03.2019).
65. Onega, Susana. Metafiction and Myth in the Novels of Peter Ackroyd Text. Columbia (S.C.): Camden House, 1999. 214p.
66. Paris, Jean. Shakespeare. London: Evergreen Profile Books, ltd., 1960. 192 p.
67. Preston, John. My work matters more to me than love. *The Telegraph*. 2006. URL: <https://www.telegraph.co.uk/culture/3654738/My-work-matters-more-to-me-than-love.html> (дата звернення: 22.09.2019).
68. Rosenbaum, Ron. Review «Shakespeare. The Biography». *Publishers weekly*. 2006. URL: <https://www.publishersweekly.com/978-0-385-51139-1> (дата звернення: 15.11.2019).
69. Smith, Louis. Biographical method. *Handbook of Qualitative Research*. London: Routledge, 1994. P. 286–305.
70. Tarloff, Erik. Seeking Shakespeare. *Prospect*. 2005. URL: <https://www.prospectmagazine.co.uk/magazine/seekingshakespeare> (дата звернення: 29.06.2019)
71. Taylor G. Reinventing Shakespeare. A Cultural History From the Restoration to the Present. London : Hogarth Press, 1990. P. 410.
72. Wells, Stanley. A Lot of Good Wil. *The Guardian*. 2005. URL: <http://www.theguardian.com/books/2005/sep/11/biography.peterackroyd> (дата звернення: 15.10.2019).